

גלויות-אור מִיִּשְׂרָאֵל*

מאת י. ד. אכרמסקי

רגלסן בן שמונים**

אנכי לאברהם, אנכי לרגלסן אשירה.
הוא בן שמונים, ומהן ששים שנה, בערך, הוא סופר עברי. ואין רגלסן נמדד לפי שפעו ויבולו. הן כה יאמר בסיום לפואמה „עקדת שלמיתר“: לא בגודל — גדולה. כלומר: לא לפי רוב כמות — הגדולה. בשיר אינו עשיר-צורות, אבל הוא בעל-צורה: שיריו לפי צורתם טשוטים. אף לא סונט אחד, למשל. מכל צורות השיר לא הכניס לתיבתו אלא את הצורה הפשוטה ביותר. אבל יש לו צורה משלו, חיתוך-שפתיים שלו, יש קול ומראה משלו, הרגשות שלו. הוא כתב שירות יותר משירים. השירות, הפואמות, הן יסוד ושורש הספר „חקקות אותיותיך“, והן רובו של הספר. הוא משלושה-ארבעה הפואמאים הדגולים הסגולים של העברית.

הוא גם מאמני-המסה. מלוא הטלית עלים כינס רגלסן, והן „מסות ושיחות“, יש גם עלה נובל. כי רגלסן גם איש-פולמוס ואיש-ריב. איש-מצוק היה רגלסן מעדו. ועל כן גם היה לפרקים איש צר ואויב לרבים. ואולם, עלהו לא יבול. כי עלהו אוצר בו אגלי-טל וגונו בחובו קרני-שמש, המור וזן ושאר-רוח ומשובה. יש במסותיו כובד-ראש וחכמת-לב, כי הוא גם „מוראליסט“, איש-מוסר, אבל גם שבט-מוסר שבידו הוא שבט-סופר, שכתבתו — זיקוקין דינור, ונוגה לה וברק לה. הוא תירגם שירה לעברית, וגם בתירגומו הוא ממצוי-חסדה של העברית, מבני-התשוקה הגדולים, שנשיקת-העברית טבועה בהם, אות על מצחם.

אני טרם אכלה אומר משהו בפואמה „חקקות אותיותיך“. לא אנמור עד אם דיברתי בהור-ההר של הפואמה העברית בזמננו ובדורנו. בן דלת-עם הוא רגלסן, דלת-ראשו — זהב מסונן. יבוא יום ובכל בתי-הספר, למקטנם ועד גדולם, ילמדו את הפואמה הזאת. עוד אין השעה כשרה לחזות אין הכלים המתאימים וכשיהיו מתוקנים, ילמדו וילמדו את הפואמה הזאת, אצילת הניב העברי: חקקות אותיותיך, פואמתי, בספר-החיים של העברית. עוד ילמדוך ותלמדי, עוד יקראוך ונקראת, הנפלאה בפואמות העבריות של דורות האחרונים: כתר-מלכות לראש המלכה העברית. ועוד יציץ נור זה שכולו זוהר וכולו נוצץ.

אלישבע

מן התוכנית ששודרה בשידורי-ישראל שוב צפה ועלתה העובדה: אלישבע חיתה ומתה ברעב, כן, בפשיטות. היא אלישבע המשודרת הרוסיה אשר אמרה: עמך עמי ושפתך שפתי (ולא אמרה: אלהיך אלהי, כי לא נתגיירה כדת לכל דבר-דת; את דתה לא המירה!) עשרה קבין יסורים ירדו לעולם. תשעה מהם נטלה אלישבע, וגם את הקב האחד נטלה, לא קב-זורבין: אפילו קב-חרובין לא היה לה. אבל קוב קבה בני-בליעל: כתובים-שליפלוסתר כתבו בה. פליסתררה בפליסתר של לב רע ועין צרה. שופמן הנערץ עליה (שלוש נובילות משלו תירגמה לרוסית בקובץ „ספרות“ שהוציא לאור ל. יפה) כתב: „אל נא תירא, בן אדם, בצאתך: באשר תיפול להקימן יחושו... השנייכו“. ואילו היא, אלישבע, אפילו שניים בעיר תליאביב ואחד בארץ-ישראל לא חשו להקימה ולקימה קיום אנשי. היא הלכה אחרינו ובאה אלינו ובתוכנו ישבה ולא נמצא לה „בועז“, ולא היה מי שיצה את הנערים לבלתי נגעה; גם הכלם הכלימה ושול לא שלו לה. שלו כל בוגדי-בגד וכל מועלי-מעל. אלישבע לא ישבה בשלות. לחם לא אכלה. אף לא לחם-צוני. לחם צר, לחם מידי צר ואויב, ניתן יותר משניתן לה. כוס-הקידושין שחוגשה לה לאלישבע היתה כוס-לענה. המר שדי לה. כולנו המרנו לה.
ובדבר אנדה עמיר-פינקרפלד בתכנית-הרדיו שיחזרה לאלישבע (ביזמת ישראל הר, משורר ועורך, שעתה זה הוציא לאור ע"י „תרמיל“ מיבתר סיפורי

(*) ראה בצרון, תשרי-חשון, תשל"ו.

(**) קצרות ששודרו בשידורי-ישראל במדור לספרות.

אלישבע), בספרה את כל יסוריה של אלישבע, בכו רבים, וגם אני אל אלישבע בכיתי. אני נשקתי אותה. משה בן-אליעזר הביאני אליה, היא יושבת אז על קורה בכפר, שם נערכה ועידת-סופרים. בכיתי עם הבוכים, על כל ההשפלות אשר השפילה ועל שפלותי שלי; מאז לא עשיתי להחיות ברעב נמשה ולשובב נפשה. (אנדה פינקרפלד-עמיר ביקשה להסביר זאת במצוקה הכללית, בימי-המשבר של אז).

בשנת 1919 יצאו במוסקבה שני ספרי-שירה של אלישבע, שירתה הרוסית, שם האחד "רגעים" ושם האחר "שירים נעלמים", בית-ההוצאה של האחד הוא "הצדה" (אותה שעה עסקה בתירגום "הצדה" של גנסין לרוסית) ובית-ההוצאה של האחר נקרא "קרן אור".

ובשנתה בישראל הוטלה הצדה בלי כל קרן אור. ובקראו האמנית הדגולה רמה סמסונוב משיריה ברדיו (אחרי אנדה עמיר) — בקעה ועלתה לא קרן-אור אחת בלבד מתמונתה הקודרת של אלישבע.

בנצרות-עז"ך

במלאת שנתיים לפטירתו של שז"ר נערכו שתי עצרות-זיכרון, האחת במישכן-נשיא-ישראל, האחרת בחוג מצומצם. בשתי העצרות סופר ודובר בשז"ר מכל הבחינות, כפי שהיה.

לא כאחד האדם היה שז"ר, ואנו צפינו לראותו עולה בסופה השמימה, כעמוד אש, ואולם, הוא מת כאחד-האדם: על ערש-ידי, זקן ותשוש. הוא היה חלק מן ההווי ומן ההווייה של ארץ ישראל, חלק מן הפולקלור. איש רחבי-ידיים היה, ובדברו נעו ידיו, עלה וירוד. מה נהדר היה מראה כהן-הדיבור בדברו! לפני שנים רבות אמרתי לו: ומה עתה, כשאתה שוחה בזרם, מה נהדרת ומה נעמת, על אחת כמה וכמה לו אתה שוחה נגד הזרם, ובפרשן כפיך לא לכיוון הזרם — מי ידמה לך! בהרימך ידיך — וגבר הלהט הגדול, ממש "אחר ישראל בגבורה"!

אבל הוא לא "מנגד" ראה את הארץ, לא היה בו משום "נגד" ולא מכוח "נגד" עלה והתעלה. כל תנועה משלו לא חרגה מן "התנועה". אף הוא קיבל דין "התנועה".

הוא היה איש רחבי-ידיים, והכל בידיו: יהדות פרושית וביקורת-המיקרא, משיח-שקר והגרא, התניא וברוכוב.

ומן הפיקחים שבדור. הוא ידע לשאת את פניו, את הפנים ששיוה לעצמו, כל ימיו נשא את פניו, ולא נכשל. לא ראה אותו איש פרשט את צורתו שעטה עליו. הוא עלה לבמה ובחפיקו החזיק יפה, בחן ובכבוד.

איש חי, נשמה ממללת, הוא היה תפץ חיים ובחר בחיים. הוא אמר "הך לחיים. הוא היה מספיד בחיות, בחפץ-לב, דמעתו היתה נלהבת. מעשה היה: הוא נאם בעצרת-עם, ולפניו היתה ערוכה שורה של צנצנות ובקבוקים, כל רגע גמע מים וחזר להצית אש וידיו מתנפנות. כתום נאומו ניגש אליו יהודי, לחץ ידו וכה אמר לו: ראיתי וגם שמעתי בימי חיי את כל הנואמים והמטיפים, ואולם כמוך לא ראיתי. לבש שז"ר ענוה ושאל: מה ראית בי? תחילה סירב היהודי: אין הפה יכול לאמור זאת, אבל סוף שאמר לשז"ר בזירגון: לא ראיתי סחנת-ירוח ההולכת על מים רבים . . .

המים הרבים הניעו תחנת-כוח, את החשמל שהיה בו בשז"ר, שידע לחשמל את שומעיו.

חכרנהו בחיבה ובגעועים.

נתן ביסטריצקי (אגמון)

כשהיה ר' לוי יצחק הקדוש מגיע למעשה באותו כהן ששמונים שנה שימש ככהונה וסוף נעשה צדוקי, להט ואמר: ריבוננו של עולם! הבט משמיים וראה: כמה נפלא אדם זה: שמונים שנה סבל ונשא משא זה?

מלאו שמונים שנה לנתן ביסטריצקי (אגמון). שמונים שנה הוא סובל עליו את עצמו, ולא לאונסו, אלא באהבה וברצון, בחום ובששון!

הוא, נתן, חכם, ואולם הוא לא התתפק בכך, אלא ביקש יותר מזה: להיות "נתן החכם" כנגד אותו "נתן החכם" שהוא אידאה של יהדות מופשטה, אשר

איך לה נחם, יחזות-רוח השוללת את הארציות וממיתה את "תוֹזוֹמִי". ביסטריצקי מעודד ציוני של ציונות יצרית, ציונות ארצית. האולם חכמתו נפלאה ממנו: הוא שר-המזג, לא יחסר לו המזג המתול, אשר אליו אשתאה תמיד:

אש עצורה בעצמותיה, ולא כיבתה האש את הפיקחות. לבו עולפה, ועומד. נוסף, וגלוי-עיניים לתור אחר כל דבר ולראות הכל, ובהיעצם העיניים מרוב דביקות — העיניים העצומות שפויות בכל וחדרות. עם רוחו ישוחח ואל תוכו יביט — וכל כך "חורף" יש בו, עד כי דומה: כולו פורץ חוצה, בלי שייר. זה ששים שנה סיגל לו את, נוסח ביסטריצקי, ואז כן עתה: בן שמונים כבן עשרים ושמונה לאותו, נוסח: הוא פרץ בלהט לתוך המעגל (עד היום עוד לא טפס יודע-תבות ריקודי ביסטריצקי חימרתו). הוא עבד בלי מנוחה, אבל מיד בא אל המנוחה. מאנשי-המסד, ונתמסד, ויהי בונה בית, בית וגם, "אהלים" (ככתוב: "ויבא באהל... ויצא מאהל ויבא באהל"). על "האהלים" כתב, "ימים ולילות". היתה תבלורית מתגנפת הגוף להט ורקד עד כלות-הנפש ועד התעלפות. חזרו חלילה, ועודו נאמן גם עתה לחזון "ראשית הימים" של המהפכה הרוסית וסטאלין.

והוא, נתן, חכם: הוא ניצל מפגיעה "להש החרב המתהפכת" של סטאלין, אף לא נפגע ממתנגדי-סטאלין-ואויביו. ועתה הגיע, שלם, בגיל ובחזרה לגיל השמונים. הוא בנה בית בישראל, ו"הבית" יש בו ספרים הרבה ו"כתבים", והספרים ל"כתבים" — כמים לים מכסים...

וכבר לפני שמונים שנה יצאה בת-קול והכריזה: יכול היה ביסטריצקי להיות שלי, הספרות העברית. נענתה בת-קול אחרת ואמרה: יכול היה להיות שלי, התיאטרון העברי. נכנסה בת-קול שלישית לתוך דיברי חברותיה ואמרה: יכול היה להיות שלי, המנהיגות המפלגתית, איש אשר על "העדה", על "העדה" שעליה כתב, "ימים ולילות". נכון: יכול היה להיות.

• • •

ובו בענין: סטאלין. הרבה נשמות בישראל שחק הדק היטב וטימא אותו שחיק טמיא רבים חללים הפיל אותו מאורד-העמים בחייו ובמותו. כמה אגדות מ-אגדות ישראל, נופצו בגללו. רבים בישראל מועמדים היו להעשות "אגדה" בעודם בחיים. האולם נכנסו למעגל-הטומאה של סטאלין, ולא יצאו עוד. משה סנה, רבים רבים אהבוהו, הוא היה מחזק חכם ופולג, וכמעט כמעט הגיע למלכות. ביסטריצקי הוא רק "מסכה", אולם סנה הוא "פנים", דמות, מ-פני הציונות. נכנסה בו רח-שטות, ובשטות זו עמד כל אשנותיו היפות: נתקשר בסטאליניזם. כל שנותיו הבשלות היה סרוק מיצירה ומנוגב ממחשבה: כמה דיות שפך וכמה קולמוסין שבר כדי "להוכיח": אין עם ישראל כלל. היתודים אינם אומה וכו'.

ביסטריצקי הוא "מסכה", סנה — "פנים", אבל נתן יליך-מור הוא "מסכת": מסכת-מלחמת-ישראל, מסכת-נפתולי-אדם, עליית-רוחו והסתלקות-הרוח. עליה אידאליסטית וירידה אידאית. נתפס נתן ילין לסטאליניזם החליט שקיעה על עצמו. כל ימיו נלחם בבריטים, הרוסים סיעו להכרה על מדינה יהודית. אותה שעה היה עליו גאווה, נתבהל ונתבלבל התחיל רץ, שמאלה, ונשאר בחוץ: ה"שמאל" בישראל כל עצמו אינו אלא רשימה ארוכה של עומדי-בתור להכנס לבנסת, זה הים הגדול, המלא, מלגים, הזורמים אליו ואינם פגיעים, כי זה הים אינו רחבי-ידיים והוא מלא מלא...

הוא ודיל גדול, נתן ילין. את מלחמת-ישראל לחם בכישרון ובכבוד. לא אסקל את ארונו. איני דן אותו על שם סופו: סופו שלא קם בו רוח לתודות ולהתחדות ולשוב בתשובה שלימה ולהתנער ממוך-הלב. איני דן אותו אלא על שום תחילתו וראשיתו: ראשיתו איש כבוד, איש מלהמות-ודעות, דעות אחרות. במלחמות ההן עמד בכבוד. דקא בצאתו ממערכות-המלחמה כרע, נפל, ובאשר נפל שם הוא...